

Tarykatlar özüne ikilik edýär

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Tarykatlar özüne ikilik edýär TARYKATLAR ÖZÜNE IKILIK EDÝÄR

Geçen hepde «Menzil» tarykatynyň şeýhi Abdylbaky Erol aradan çykdy. Üýşen san-sajaksyz märekäniň, habar beriş serişdeleriniň aýdyşyna görä, 250 müňden gowrak adamyň gatnaşmagynda jynaza namazynyň okalmagy Türkiýedäki dünýewi, dünýewiçi, sekulýar, döwletçi, kemalist gatlagy aýaga galdyrdy.

Bir dini jemagat, tarykat nädip bular ýaly güýçli bolup biler? Nädip häkimiýet başyndaky AK partiýa bilen bular ýaly eriş-argaç bolup bilýär. Nädip olar döwletiň bular ýaly mümkinçiliklerinden peýdalanyp bilýärler?..

Gyzgyn jedeller turdy.

Aşakda bu meseläni öwrenmäge synanyşalyň. Tarykatlaryň we jemagatlaryň köki nireden gaýdýar? Nireden çykdy? Haçan çykdy? Näçeräk göterimi yslamy? Bular teologiki çekişmeler.

Ýöne başga-da sünni tarykatlary, nagyşbendilik bilen bir hatarda mewlewilik, kadirilik, suhrawerdilik, şazelilik... ýaly onlarça tarykaty sanap bileris. Şeýle-de, alawy-bekdaşy dergähleri – Hajy Bekdaş weli dergähi, Şahguly dergähi, Eýranda we Yrakda has täsirli şyga jemagatlaşmalary, medreseler, mekdepler, ýokary okuw jaýlary...

Bular biziň yslam jemgyýetimiziň müň ýarym ýyllyk hakykatlary. Aýdyşym ýaly, bularyň teologiki kökleri, çekişmeleri başga gürrüňiň temasy.

«Nireden çykdy, nädip çykdy, näçerägi yslamy, näçerägi Gurhana, sünnete gabat gelenok...» Bular başga çekişmeler.

Emma biziň jemgyýetimiz eýýäm 13-14 asyr bäri bu toparlanmalar bilen äbede-jüýbe.

Biziň häzir esasy pikir alyşmak isleýän meselämiz şu:

Bu tarykatlaryň we jemagatlaryň düýp mazmuny näme? Geçmişdäki missiýalary nähili? Häzirki ýagdaýlary neneňsi?

Bulary uzynadan uzyn süýndürüp, deňeşdirip durman birnäçe esasy podpunktda jemläp bileris.

Bularyň alawysynyňam, şygasyňam, sünnisiniňem wezipesi, etmeli işi adamy düzetmek, ýola salmak.

Yslam terminologiýasynda adamyň nebsini, duýgularyny, hereketlerini, başdan geçirmelerini gowy ugra gönükdirmek, gowy adam bolup ýetişmegini gazanmak.

Bu näme diýmegi aňladýar?

Mert, eli arassa, halal, häsiýetli, ýene yslam terminologiýasynyň dili bilen aýdanda «eline, biline, diline erk edip bilýän» dogryçyl, ahlakly adamlary kemala getirmek.

Bulary zulumdan, haksyzlykdan, adalatsyzlykdan daşda saklamak.

Hudaýa bagly, sadyk, ytagatkär gullar ýetişdirmek....

Ikinjisi, mümkingadar çirksiz durmuşda ýaşatmak.

Soltanlykdan, hökmürowanlykdan, gözden, şan-şöhratdan, altyn-kümüşden, ýüpekden, baýlykdan uzak, päk göwünli, eliaçyk, sahy, ejize kömek edýän adamlary döretmek.

Hem jemgyýeti-de şolar ýaly görnüşde dolandyrmak, edilýan wagyz-nesihatlar, öwüt-ündewler arkaly şeýle jemgyýeti emele getirmek.

Taryklaryň we jemagatlaryň ýene bir möhüm funskiýalary-da döwletden, häkimiýetden, şan-şöhratdan, hökmürowan güýçden daşda durmak.

Taryhda Pir Soltan Abdalam, Hajy Baýram weli-de, Hajy Bekdaş weli-de döwletden, hökmürowan güýçden daş durjak bolupdyr.

Meselem, Ymam Agzam hem döwletiň hödürlän wezipesini kabul etmändir, häkimiýet bilen bir bolmandyr. Ymam Mälim, Ymam Şafygy, Ymam Hanbaly hem şeýdipdir. Hasan Basry, Jüneýit Bagdady, Nesimi, Ymam Gazaly hem şeýdipdir.

Birnäçeleri soltanlaryň, häkimleriň, wezirleriň saçagynyň başynda oturmandyr, olaryň duzuny datmakdanam ýüz öwrüpdür.

Meselem, Ymam Hanbaly nägile bolandygyna garamazdan döwlet işinde işleýän oglunyň öýünden duz datmandyr. Çünki ol oglunyň gazanjyny halal hasaplamandyr.

Indi şu günki güne dolanyp geleliň. Gynansak-da häzir tarykatlaryň we jemagatlaryň aglabasy adamy ýola salmagy, jemgyýeti düzetjek bolmagy bireýýäm ýatdan çykarypdyr. «Pygamber gamyş düşegiň üstünde ýatyp-turupdyr, aç galan wagty garnyna daş daňypdyr. Käte iki sanja hurma bilen gününü

geçiripdir» diýýän at-owazaly 75-80 ýaşly tarykat şeýhleri bir million dollarlyk awtoulaglarda gezýärler. Köşklere aňry dur diýdirýän gymmatbahaly jaýlarda ýaşaýarlar. Iň çykdaýly şüweleňleri, toýlary edýärler. Olar «bir lukma, bir hyrka» pelsepesini, durmuşyny» bireýýäm ýatdan çykarypdyrlar.

Ikinjisi, döwlet bilen, häkimiýet bilen bir jan-bir ten bolan ýagdaýda. Çünki hususy hassahanalary bar, mekdepleri bar, ýokary okuw jaýlary bar, maliýe edaralary, banklary bar, teleýaýlymlary bar, bar, bar, bar, bar...

Bulary ýöretmek üçin, bulara maddy çeşme tapyp bilmek üçin ýa-da toplan çeşmeleri bilen açan şunca edaralaryny gorap saklamak üçin döwlet bilen, häkimiýet bilen bir jan-bir ten bolmak hökmanylygy, mejburiýet bar. Şonuň üçinem döwletiň, häkimiýetleriň, syýasy partiýalaryň ýalňyşlaryna, säwliklerine, etmişlerine, kemçiliklerine zat diýip bilenoklar.

Öwüt-ündew, nesihat etmegiň, dogry ýola çagyrmagyň deregne, raýat awtokontrol mehanizmini kemala getirmegiň ýerine, gynansak-da, bu häkimiýetleriň we döwletiň aýrylmaz bölegine öwürülipdirler.

Şonuñ üçinem häzir ýurdumyzda hakyky raýat jemgyýeti bar diýip aýdar ýaly däl. Türkiýede raýat jemgyýeti diýilýän ähli guramalar bir partiýanyň, toparyň, ideologiyanyň ýa-da döwletiň yz tarapdaky howlusyna öwrülipdir.

Hawa, döwlet bilen häkimiýetiň gatnaşygy, Türkiýede munuň nähili ýagdaýa gelşi, respublika döwri boýunça, hatda Osmanlydan şu güne çenli döwür şol jedelli gürrüňiň temasy.

Syýasy partiýalar we döwlet tarykatdyr jemagatlar bilen nähili gatnaşyga girdiler? Ýagdaý nädip häzirki sepgide gelip diredi? Bulam aýry gürrüňiň, aýry ýazgynyň temasy. Emma sözümiň soňunda şuny aýdyp biljek:

Şugadar bol-telkilikde we baý durmuşda ýaşamak, şugadar dünýewileşmek, şugadar pula, güýje, gözdençykgynçlyga, şan-şöhrata göz gyzdymak, häkimiýet bilen, döwlet bilen bular ýaly bir jan-bir ten bolmak tarykatlaryň pelsepesine we missiýasyna ikilik etmekden başga zat däl.

Altan TAN.

@AltanTan1958

Anna, 21.07.2023 ý. Publisistika